

Lech Plotkowski¹
Zakład Ekonomiki Leśnictwa
Wydział Leśny
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego
Warszawa

Zalesianie gruntów rolnych w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 - 2013

Afforestation of agricultural land in the Programme of Rural Development for 2007-2013

Abstract. European Union can support the afforestation of private and municipal land. The money comes from the Agricultural Fund for Rural Development. The payment calculation is based on the country average real costs of tree plating, protection and land cultivation. The result of payment calculations for four various forest plantations are presented in the paper.

Key words: afforestation support, afforestation premium, maintenance premium.

Synopsis. Unia Europejska wspiera finansowo zalesianie gruntów prywatnych oraz gminnych. Środki finansowe pochodzą z Funduszu Rolnego na Rzecz Wspierania Rozwoju Obszarów Wiejskich. Wysokość wsparcia oparta jest na kalkulacji kosztów zalesienia, ochrony posadzonych drzewek i ich pielęgnacji. W opracowaniu przedstawiono zasady finansowania zalesiania gruntów rolnych i wyniki obliczeń wysokości wsparcia dla czterech plantacji leśnych zakładanych w różnych regionach kraju.

Słowa kluczowe: zalesianie, premia zalesieniowa, premia pielęgnacyjna

Wprowadzenie

Zalesieniem nazywamy wprowadzenie lasu na grunty nieleśne użytkowane rolniczo lub stanowiące nieużytki czasowe. Zalesienia mogą powstawać także w wyniku spontanicznego powrotu lasu w procesie sukcesji wtórnej na tereny wylesione w przeszłości. Idea zalesiania gruntów w naszym kraju pojawiła się w XIX wieku, a intensyfikacja tego procesu wystąpiła po zakończeniu II wojny światowej. Obecnie około 30% lasów polskich rośnie na gruntach, które były wylesione, a następnie użytkowane rolniczo lub pozostawały odłogiem [Szujewski 2003]. W 1995 roku rozpoczęto realizację Krajowego Programu Zwiększania Lesistości. Zakłada on zalesienie 750 tys. ha do roku 2020 i osiągnięcie 30% lesistości i zalesienie 1 500 tys. ha do roku 205, co da w wyniku z 33 % lesistości kraju.

Do czasu wstąpienia Polski do Unii Europejskiej funkcjonował zróżnicowany system finansowania prac zalesieniowych. Grunty państwowe zalesiane były przez Lasy Państwowe ze środków budżetu państwa. Rozmiar realizowanego zalesiania zależał w dużej mierze od ilości środków finansowych przeznaczanych corocznie na ten cel w ustawie budżetowej. Poza dotacjami z budżetu, zalesianie gruntów prywatnych wspierane było środkami wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz w niewielkim stopniu środkami Lasów Państwowych w formie bezpłatnego przydziału sadzonek. W latach 2002-2004 stosowano nowy system finansowania zalesiania gruntów

¹ Dr hab. inż., email: lech_plotkowski@sggw.pl

rolnych na podstawie ustawy o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia. Po wejściu naszego kraju do Unii Europejskiej nastąpiła radykalna zmiana systemu finansowania zalesiania gruntów prywatnych. Zalesianie gruntów rolnych jest jednym z działań ujętych w programach rozwoju obszarów wiejskich. Przybliżenie zasad finansowania zalesiania prywatnych gruntów rolnych, wspieranego środkami Unii Europejskiej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 jest celem tego opracowania.

Formalne podstawy zalesiania gruntów prywatnych

Zalesianie gruntów jest nie tylko sposobem ich zagospodarowania, ale także wkładem leśnictwa w aktywizację terenów wiejskich, kształtowanie struktury przestrzennej i pożądanego poziomu różnorodności biologicznej. Z tego względu przy zalesianiu gruntów mamy do czynienia z wieloma przepisami prawa, m.in. z zakresu leśnictwa, ochrony przyrody, rolnictwa, ochrony środowiska, itp. Niezbędna jest także wiedza na temat stosunków cywilno-prawnych oraz dysponowania własnością. Znajomość tych zagadnień jest szczególnie ważna, gdy właściciel gruntu zabiega o skorzystanie z pomocy finansowej przeznaczonej na zalesienia. Należy zauważyć, że pomoc finansowa udzielana jest na podstawie przepisów prawa w ramach różnych programów. Programy te szczegółowo określają warunki uczestnictwa, które następnie stanowią zobowiązanie właścicieli zalesiających grunty w zawieranych na tę okoliczność umowach cywilno-prawnych. Z chwilą ukończenia zalesiania mamy do czynienia z nową formą użytkowania gruntów, co wymaga formalnego zatwierdzenia przez właściwy organ administracji publicznej.

Podstawowym aktem prawnym regulującym sprawy zalesiania gruntów w naszym kraju jest Ustawa o lasach z 28 września 1991 r. [Ustawa... 1991]. Szczególnie ważnym pod tym względem jest jej artykuł 58 ustęp 3, zawierający zapisy dotyczące m.in.:

- rodzaju gruntów, które można przeznaczyć do zalesienia (nieużytki, grunty rolne nieprzystdatne do celów produkcji rolnej i grunty nie użytkowane rolniczo oraz inne);
- konieczności uprzedniego ustalenia gruntów do zalesienia w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego;
- możliwości uzyskania pomocy na pokrycie kosztów zalesienia (poza zalesianiem gruntów rolnych) wraz ze wskazaniem źródła finansowania;
- zobowiązań do zapobiegania powstawaniu i rozprzestrzenianiu się pożarów oraz zapobiegania, wykrywania i zwalczania nadmiernie pojawiających się i rozprzestrzeniających organizmów szkodliwych;
- warunkowej dopuszczalności zamiany lasu na użytek rolny (przy planowanej zamianie lasu o powierzchni większej od 1 ha wymagane jest sporządzenie raportu o ocenie oddziaływania na środowisko);
- procedury postępowania w przypadku finansowania zalesiania środkami Unii Europejskiej (plany zalesieniowe i potwierdzanie ich wykonania, ocena udatności uprawy w 4 lub w 5 roku i przekwalifikowanie z urzędu gruntu rolnego na grunt leśny).

Innym, ważnym dokumentem w omawianej sprawie jest zaktualizowany w 2003 r. Krajowy Program Zwiększania Lesistości (KPZL). Dokument ten określa bowiem powierzchnię zalesień, ich rozmieszczenie oraz sposób realizacji [Płotkowski 2005]. Warto zwrócić uwagę, że KPZL jest także programem zalesienia kraju członkowskiego w rozumieniu przepisów prawa Unii Europejskiej dotyczących wspierania rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich.

Niezależnie od regulacji zawartych w ustawie o lasach czy w KPZL, przy zalesianiu gruntów należy przestrzegać wymogów dotyczących:

- powstrzymania się od podejmowania działań mogących w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000;
- stosowania do zalesiania przede wszystkim gatunków drzew i krzewów rodzimego pochodzenia;
- przestrzegania zasad regionalizacji nasiennej;
- konieczności dokonywania oceny i sporządzania raportu o oddziaływaniu zalesiania na środowisko, jeśli powierzchnia przeznaczona do zalesienia przewyższa 20 ha;
- właściwego korzystania ze środków ochrony roślin w trakcie wykonywania zabiegów pielęgnacyjnych.

W Unii Europejskiej wsparcie dla leśnictwa znajduje odzwierciedlenie w programach rozwoju obszarów wiejskich. W ramach tych programów podejmowane są bowiem określone działania, których wybór i włączenie do programu rozwoju obszarów wiejskich należy do kraju członkowskiego. Wśród działań leśnictwa, ważnych dla przyszłości wsi i poprawy stanu środowiska, najczęściej wymienia się zalesianie gruntów rolnych. O popularności tego działania w krajach Unii Europejskiej świadczy fakt zalesienia w latach 1992-2000 ponad miliona hektarów gruntów rolnych [Mazur 2007]. W Polsce zalesienia gruntów rolnych były wspierane środkami Unii Europejskiej już w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004-2006 (w okresie od wiosny 2005 r. do wiosny 2007 r.). Efektem tego wsparcia było zalesienie ponad 40 tys. ha prywatnych gruntów rolnych. Warto jednak wspomnieć, że w naszym kraju zalesianie gruntów rolnych włączono już znacznie wcześniej w proces przemian i aktywizacji wsi mocą Ustawy z 8 czerwca 2001 r. o przeznaczaniu gruntów rolnych do zalesienia [Ustawa... 2001]. Źródłem finansowania części kosztów zalesiania oraz wypłaty ekwiwalentów były wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz budżet państwa [Skolud 2008]. Przyjęte wówczas sposoby udzielania wsparcia finansowego odbiegały od rozwiązań stosowanych w Unii Europejskiej i były, ogólnie rzecz biorąc, korzystniejsze dla rolników [Płotkowski 2004].

W toku prac nad Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 wprowadzono szereg modyfikacji do programu zalesieniowego. Dotyczyły one:

- zwiększenia minimalnej powierzchni zalesienia z 0,3 ha do 0,5 ha, przy zachowaniu szerokości działki nie mniejszej niż 20 m;
- wyłączenia z możliwości uzyskania wsparcia na zalesienie gruntów położonych na obszarach Natura 2000 do czasu opracowania planów zarządzania i ochrony tymi obszarami;
- ograniczenia wsparcia na zalesienia jedynie do gruntów użytkowanych jako grunty orne oraz sady;
- ograniczenia całkowitej powierzchni zalesienia do 20 ha dla jednego producenta rolnego w całym okresie programowania;
- podwyższenia progu dochodów z rolnictwa, uprawniających do otrzymania **premi** **zalesieniowej (PZ)**, z 20 do minimum 25 %, co oznacza, że osoby nie spełniające tego wymogu nie nabywają uprawnień do premii zalesieniowej.

Zasady zalesiania gruntów w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich w latach 2007-2013

Działaniem z zakresu leśnictwa, ujętym w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) na lata 2007-2013 jest „Zalesianie gruntów rolnych oraz gruntów innych niż rolne”. Podstawę prawną włączenia tego działania do Programu stanowi Rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1974/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania Rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez EFRROW. Realizacja wymienionego działania w Polsce prowadzona jest na podstawie przepisów krajowych, tj. ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich [Ustawa... 2007] oraz rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 czerwca 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne”, objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 [Rozporządzenie... 2007].

Tabela 1. Schemat I, zalesianie gruntów porolnych
Table 1. Scheme I, afforestation of agricultural land

Formy pomocy	Drzewa	
	iglaste	liściaste
Wsparcie zalesiania, zł/ha		
A Zalesianie na terenach o korzystnej konfiguracji	4 600	5 250
B Zalesianie na stokach nachyleniu powyżej 12°	5550	6250
C Zalesianie na terenach o korzystnej konfiguracji z wykorzystaniem sadzonek mikoryzowanych z zakrytym systemem korzeniowym	5700	4250
D Zalesianie na stokach o nachyleniu powyżej 12° z wykorzystaniem sadzonek mikoryzowanych z zakrytym systemem korzeniowym	6300	4900
E Zabezpieczanie przed zwierzyną: grodzenie siatką 2 metrową		2600
Premia pielęgnacyjna, zł/ha na rok		
Premia pielęgnacyjna:		
A - na terenach o korzystnej konfiguracji		980
- na stokach o nachyleniu powyżej 12°		1370
Ochrona upraw przed zwierzyną:		
- zabezpieczenie repelentami		280
B - zabezpieczenie 3 palikami		1000
- zabezpieczenie owczą wełną		400
Premia zalesieniowa, zł/ha na rok		
Producenci rolni uzyskujący powyżej 25% dochodów z rolnictwa:		1600

Źródło: [Rozporządzenie... 2007].

Tabela 2. Schemat II, zalesianie gruntów innych niż rolne
Table 2. Scheme II, afforestation of non-agricultural land

Formy pomocy		Drzewa	
		iglaste	liściaste
Wsparcie na zalesianie, zł/ha			
A	Zalesianie na terenach o korzystnej konfiguracji	4600	5250
B	Zalesianie na stokach nachyleniu powyżej 12°	5550	6250
C	Zalesianie na terenach o korzystnej konfiguracji z wykorzystaniem sadzonek mikoryzowanych z zakrytym systemem korzeniowym	5700	4250
D	Zalesianie na stokach o nachyleniu powyżej 12° z wykorzystaniem sadzonek mikoryzowanych z zakrytym systemem korzeniowym	6300	4900
E	Zalesianie w warunkach niekorzystnych (rekultywacje) na terenach o korzystnej konfiguracji	4400	5050
F	Zalesianie w warunkach niekorzystnych (rekultywacje) na terenach o nachyleniu powyżej 12°	5350	6050
G	Zalesianie z wykorzystaniem sukcesji naturalnej na terenach o korzystnej konfiguracji	1700	1800
H	Zalesianie z wykorzystaniem sukcesji naturalnej na terenach o nachyleniu powyżej 12°	2250	2350
I	Zabezpieczanie przed zwierzyną, grodzenie siatką 2 metrową	2600	
Premia pielęgnacyjna, zł/ha na rok			
A	Premia pielęgnacyjna		
	- na terenach o korzystnej konfiguracji	980	
	- na stokach o nachyleniu powyżej 12°	1370	
B	Premia pielęgnacyjna dla upraw zakładanych w warunkach niekorzystnych (rekultywacje)		
	- na terenach o korzystnej konfiguracji	1470	
	- na stokach o nachyleniu powyżej 12°	2050	
C	Premia pielęgnacyjna dla upraw zakładanych z wykorzystaniem sukcesji naturalnej		
	- na terenach o korzystnej konfiguracji	1260	
	- na stokach o nachyleniu powyżej 12°	1760	
D	Ochrona upraw przed zwierzyną:		
	- zabezpieczenie repelentami	280	
	- zabezpieczenie 3 palikami	1000	
	- zabezpieczenie owczą wełną	400	

Źródło: [Rozporządzenie... 2007].

Przepisy Unii Europejskiej dotyczą m.in. wskazania podmiotów uprawnionych do uzyskania pomocy, zakresu i wysokości pomocy, zasad kwalifikowania gruntów do zalesienia, obowiązku dostosowania zalesienia do lokalnych warunków siedliskowych oraz obligatoryjnych wyłączeń z przyznania pomocy. Przepisy krajowe mają zapewnić prawidłową realizację zalesienia w ramach PROW 2007-2013 i dotrzymanie zobowiązań podjętych przez Polskę wobec Komisji Europejskiej. Dotyczą one zwłaszcza uprawnień jednostek organizacyjnych i organów administracyjnych w zakresie wspierania poszczególnych działań środkami EFRROW (odnosi się to także do Lasów Państwowych w zakresie przygotowania i odbioru wykonanego zalesienia) oraz udzielania,

wstrzymywania, zawieszania, zwracania i zmniejszania pomocy finansowej, a także treści planów zalesiania.

Działanie zalesieniowe będzie realizowane na terenie całego kraju, zaś udzielana pomoc dotyczy zarówno zalesiania gruntów rolnych (schemat I, rolniczy), jak i zalesiania gruntów innych niż rolne (schemat II, nierolniczy). Beneficjentem działania może być osoba fizyczna lub prawna, lub grupa osób fizycznych albo prawnych, posiadająca gospodarstwo rolne na terenie Unii Europejskiej oraz prowadząca działalność rolniczą (czyli producent rolny, właściciel gruntów rolnych oraz gruntów innych niż rolne). Pomoc na zalesienie obejmuje także grunty gminne.

Pomoc na zalesianie ma charakter płatności ryczałtowych, ustalanych na podstawie przeciętnych kosztów realizowanego schematu i wariantu zalesienia. W kalkulacjach płatności uwzględnia się 30% udział własny beneficjenta. Pomoc udzielana w ramach schematu I obejmuje: założenie uprawy (wsparcie na zalesienie, WZ), pielęgnację uprawy leśnej (premia pielęgnacyjna, PP), utracony dochód z tytułu wyłączenia gruntów z uprawy rolnej (premia zalesieniowa, PZ). Pomoc udzielana w ramach schematu II nie obejmuje premii zalesieniowej. Dane umożliwiające obliczenie poszczególnych płatności w przypadku realizacji zalesienia spełniającego warunki schematu I zawiera tabela 1, zaś w odniesieniu do schematu II tabela 2.

Wartość pomocy w przypadku zalesiania gruntów rolnych (schemat I)

Do obliczeń przyjęto powierzchnię 4,36 ha. Taka była bowiem w latach 2004-2006 powierzchnia zgłoszona do zalesienia przez jednego właściciela [Mazur 2007]. Obliczenia przeprowadzono dla czterech przypadków, obejmujących tereny położone w różnych regionach kraju i przy założeniu, że rolnik spełnia warunki związane z prawem do premii zalesieniowej.

Przykład I

Teren przeznaczony do zalesienia położony jest w północno-wschodniej części Polski (Podlasie). Obszar ten charakteryzuje się glebami o niskiej jakości bonitacyjnej. W przykładzie przyjęto, że jest to grunt klasy VI z. Tym warunkom odpowiada typ siedliskowy lasu o nazwie bór suchy (**Bs**).

Opracowany w miejscowym nadleśnictwie plan zalesienia tego gruntu przewiduje następujący skład gatunkowy uprawy: sosna 80%, gatunki liściaste 20%.

W planie nie stwierdzono potrzeby grodzienia uprawy, ale zalecono stosowanie repelentów. Rolnik (ściślej producent rolny) składający wniosek uzyskał prawo do następujących płatności:

WZ 20 682,60 zł = 3,49 ha x 4 620 zł + 0,87 ha x 5 240 zł

PP 5 057,60 zł = 4,36 ha x 970 zł + 4,36 ha x 190 zł

PZ 6 888,80 zł = 4,36 ha x 1 580 zł

Razem : 32 639,20 zł

W pierwszym roku po założeniu uprawy producent rolny otrzyma jednorazowo kwotę wynoszącą 32 639,20 zł, która będzie składała się z:

- wsparcia na zalesienie (WZ) w wysokości 20 682,60 zł,
- premii pielęgnacyjnej (PP) w wysokości 5 057,60 zł, oraz
- premii zalesieniowej (PZ) w wysokości 6 888,80 zł.

Między drugim a piątym rokiem życia uprawy rolnik będzie otrzymywał rocznie kwotę 11 946,40 zł, na którą złoży się premia pielęgnacyjna (PP) w wysokości 5 057,60 zł oraz premia zalesieniowa (PZ) o wartości 6 888,80 zł.

W okresie między szóstym a piętnastym rokiem życia założonej uprawy leśnej rolnik będzie otrzymywał tylko premię zalesieniową (PZ) w wysokości 6 888,80 zł rocznie.

Zalesiając powierzchnię 4,36 ha gruntu rolnego, rolnik otrzyma nominalnie w okresie 15 lat kwotę 142 424 zł, co w przeliczeniu na 1 ha wyniesie 32 666 zł, zaś w przeliczeniu na 1 rok będzie to suma 2 178 zł/ha.

Przykład II

Teren przewidziany do zalesienia położony jest w zachodniej części kraju (Wielkopolska). Gleby o niskiej jakości bonitacyjnej, zaliczone do VI kategorii. W tych warunkach najbardziej prawdopodobnym typem siedliskowym lasu będzie bór świeży (**Bśw**).

Ważniejsze postanowienia zawarte w planie zalesienia:

- skład gatunkowy uprawy: sosna 70%, modrzew 10%, gatunki liściaste (dąb, lipa i brzoza) 20%;

- potrzeba ogrodzenia całej uprawy;

- użycie do zalesienia mikoryzowanych jednorocznych sadzonek sosny z zakrytym systemem korzeniowym.

W przypadku zalesienia opisywanej powierzchni, producent rolny uzyskuje prawo do płatności w postaci:

WZ 35 814,00 zł = 3,49 ha x 5 720 zł + 0,87 ha x 5 240 zł + 4,36 ha x 2 590 zł

PP 4 229,20 zł = 4,36 ha x 970 zł

PZ 6 888,80 zł = 4,36 ha x 1 580 zł

Razem: 46 932,00 zł

W pierwszym roku, po założeniu uprawy i załatwieniu związanych z tym faktem formalności, rolnik otrzyma płatność wynoszącą łącznie 46 932,00 zł., na którą złoży się:

- wsparcie na zalesienie (WZ) w kwocie 35 814,00 zł

- premia pielęgnacyjna (PP) w wysokości 4 229,20 zł, a także

- premia zalesieniowa (PZ) wynosząca 6 888,80 zł.

W okresie kolejnych czterech lat (między drugim a piątym rokiem życia uprawy) rolnik będzie otrzymywał co roku kwotę wynoszącą 11 118,00 zł, będącą sumą premii pielęgnacyjnej (PP) o wartości 4 229,20 zł oraz premii zalesieniowej (PZ) w kwocie 6 888,80 zł. W okresie między szóstym a piętnastym rokiem życia uprawy będzie otrzymywał tylko premię zalesieniową (PZ) w wysokości 6 888,80 zł rocznie.

Z przedstawionych obliczeń wynika, że decydując się na zalesienie gruntu rolnego o powierzchni 4,36 ha, rolnik otrzyma nominalnie w ciągu 15 lat kwotę 160 292,00 zł. Kwota ta odniesiona do powierzchni 1 ha wyniesie 36 764,22 zł, zaś ograniczona do 1 roku będzie wynosić 2 450,95 zł/ha.

Przykład III

Przewiduje się zalesienie gruntu rolnego położonego w południowo-zachodniej części Polski (Dolny Śląsk). Są to gleby niskiej urodzajności rolniczej, zakwalifikowane do V klasy bonitacyjnej. W tych warunkach uznano za możliwe wykształcenie się siedliskowego typu lasu klasy bór mieszany świeży (**BMśw**).

Plan zalesienia przewiduje obsadzenie tej powierzchni w następujący sposób: sosna 50%, modrzew 20%, dąb 20%, inne gatunki liściaste (lipa, grab i brzoza) 10%.

W planie stwierdzono też potrzebę ogrodzenia dwumetrową siatką o długości 475 m części uprawy obsadzonej dębem i użycia repelentów na pozostałej powierzchni. Zalesienie będzie wykonane na stromym stoku o nachyleniu powyżej 12°.

WZ	24 042,90 zł = 3,05 ha x 4 620 zł + 1,31 ha x 5 240 zł + 475m x 6,05 zł
PP	4 892,30 zł = 4,36 ha x 970 zł + 3,49 ha x 190 zł
PZ	6 888,80 zł = 4,36 ha x 1 580 zł
Razem :	35 824,00 zł

Przekazana na rzecz rolnika płatność w pierwszym roku po założeniu uprawy leśnej wyniesie 35 824,00 zł, na którą złoży się:

- wsparcie na zalesienie (WZ) w kwocie 24 042,90 zł;
- premia pielęgnacyjna (PP) o wartości 4 892,30 zł; oraz
- premia zalesieniowa (PZ) w wysokości 6 888,80 zł.

Między drugim a piątym rokiem życia uprawy będzie otrzymywał raz w roku kwotę 11 781,10 zł, na którą będzie się składała premia pielęgnacyjna (PP) w wysokości 4 892,30 zł oraz premia zalesieniowa (PZ) o wartości 6 888,80 zł. W okresie między szóstym a piętnastym rokiem będzie otrzymywał corocznie premię zalesieniową (PZ) w wysokości 6 888,80 zł.

W sumie przez okres piętnastu lat za zalesienie 4,36 ha gruntu rolnego w tym przypadku można otrzymać dofinansowanie w wysokości 151 836,40 zł. W odniesieniu do 1 ha byłaby to kwota 34 824,86 zł, zaś przeciętna roczna płatność wyniosłaby 2 321,66 zł/ha.

Przykład IV

Zalesienia zostaną wykonane w południowo-wschodniej części kraju (Beskid Niski). Występujące na tym terenie gleby zostały zakwalifikowane do IV klasy bonitacyjnej. Odpowiadający tym warunkom siedliskowy typ lasu to las mieszany świeży (**LMśw**).

Cała działka przewidziana do zalesienia znajduje się na stoku o nachyleniu powyżej 12°. Plan zalesienia przewiduje m.in.:

- skład gatunkowy uprawy: jodła 20%, świerk 10%, modrzew 30%, buk 30%, inne gatunki liściaste (dąb, lipa, klon i inne) 10%.
- potrzebę ogrodzenia części uprawy obsadzonej bukiem i jodłą, zaś na pozostałej powierzchni do ochrony przed zwierzyną należy użyć repelentów.

Rolnik składający wniosek uzyska prawo do następujących płatności:

WZ	30 896,40 zł = 2,62 ha x 5 500 zł + 1,74 ha x 6 230 zł + 2,18 ha x 2 590 zł
PP	6 343,80 zł = 4,36 ha x 1 360 zł + 2,18 ha x 190 zł
PZ	6 888,80 zł = 4,36 ha x 1 580 zł
Razem :	44 129,00 zł

Z przedstawionych obliczeń wynika, że w pierwszym roku rolnik otrzyma kwotę 44 129,00 zł, składającą się z:

- wsparcia na zalesienie (WZ) o wartości 30 896,40 zł,
- premii pielęgnacyjnej (PP) wynoszącej 6 343,80 zł, i
- premii zalesieniowej (PZ) w wysokości 6 888,80 zł.

Między drugim a piątym rokiem życia uprawy rolnikowi będzie wypłacana co roku kwota 13 232,60 zł, na którą złoży się premia pielęgnacyjna (PP) w wysokości 6 343,80 zł i premia zalesieniowa (PZ) o wartości 6 888,80 zł rocznie, zaś w okresie między szóstym a piętnastym rokiem będzie uzyskiwał roczną premię zalesieniową (PZ) w kwocie 6 888,80 zł.

Z przeprowadzonych obliczeń wynika zatem, że zalesiając 4,36 ha na dobrym siedlisku, ale w trudnych warunkach terenowych (spadzisty stok), rolnik otrzyma w ciągu piętnastu lat łącznie 165 947,40 zł. Sprowadzenie tej kwoty do powierzchni 1 ha daje płatność w wysokości 38 061,31 zł, zaś rocznie będzie to suma 2 537,42 zł/ha.

Uwagi końcowe

Formalną podstawę zalesiania gruntów dotychczas nieleśnych stanowi „Krajowy program zwiększania lesistości”, przyjęty uchwałą Rady Ministrów 23 czerwca 1995 r. Przewiduje on wzrost lesistości kraju do 30 % w 2020 r. i 33 % w 2050 r.

W pierwszym etapie realizacji tego programu, tj. w latach 1995-2000, zalesiono łącznie ponad 111 tys. ha, w tym 50 tys. ha gruntów własności państwowej. W kolejnych pięciu latach (2001-2005) planowano zalesić dalsze 120 tys. ha. Zamiar ten zdołano jednak zrealizować tylko w 80 %, co znaczy, że nowy las posadzono na obszarze 95 tys. ha. W odniesieniu do kolejnego okresu (2006-2010), program zakłada zalesienie powierzchni 160 tys. ha, czyli rocznie 32 tys. ha. W roku 2007 las posadzono na powierzchni 13 287 ha, co stanowi tylko 42% w stosunku do oczekiwań. Wiele okoliczności wskazuje na to, że osiągnięcie założonego stopnia lesistości kraju w perspektywie roku 2020 wymaga znacznego zintensyfikowania prac w nadchodzących latach.

Środki z budżetu państwa oraz pożyczka Europejskiego Banku Inwestycyjnego umożliwiły Lasom Państwowym zwiększenie rozmiaru realizowanego zalesiania z powierzchni 3,9 tys. ha rocznie w latach 1988-1993, do 10,8 tys. ha rocznie w latach 1994-2004. Począwszy od roku 2005 powierzchnia zalesiana przez Lasy Państwowe ciągle maleje. W roku 2005 Lasy Państwowe zalesiły 6,1 tys. ha, w roku 2006 tylko 4,4 tys. ha, a w roku 2007 zaledwie 2,9 tys. ha. Istotnym problemem w realizacji planów zalesiania na gruntach państwowych jest znaczny spadek powierzchni gruntów porolnych i nieużytków przekazywanych Lasom Państwowym przez Agencję Nieruchomości Rolnych.

Spadek tempa zalesiania kraju dotyczy także gruntów prywatnych. W roku 2006 zalesiono łącznie 12 365 ha gruntów prywatnych. Jeśli chodzi o grunty prywatne oraz gminne, to w roku 2007 las posadzono jedynie na powierzchni równej 43% rocznych zadań przewidzianych w programie do realizacji na gruntach niepaństwowych. Leśników niepokoi ten fakt, że w latach 1995-2007 na gruntach prywatnych i gminnych zrealizowano tylko 67 % planowanego rozmiaru zalesienia. Oczekuje się, że środki przewidziane w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 umożliwią zwiększenie zalesianej powierzchni przede wszystkim na gruntach nieuprawianych rolniczo. Czynnikiem zwiększającym skalę zalesiania będzie niewątpliwie fakt objęcia dopłatami także obszarów lasów odnawiających się naturalnie.

Literatura

- Mazur T. [2007]: Ekonomiczna analiza leśnego i rolniczego wykorzystania gruntu na przykładzie wybranego gospodarstwa wiejskiego. Praca magisterska na kierunku Leśnictwo, Wydział Leśny SGGW, Warszawa.
- Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004-2006. [2004]. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa.
- Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. [2007]. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa.

- Płotkowski L. [2003]: Działalność Unii Europejskiej w Sektorze Leśnym. Fundacja Rozwój SGGW, Warszawa.
- Płotkowski L. [2004]: Leśnictwo w kształtowaniu rozwoju obszarów wiejskich. [W:] Urządzenie lasu wielofunkcyjnego. Fundacja Rozwój SGGW, Warszawa.
- Płotkowski L. [2005]: Leśnictwo polskie w rok po akcesji do Unii Europejskiej. *Problemy Rolnictwa Światowego*, tom XIII.
- Skolud P. [2006]: Zalesianie gruntów rolnych – rola i obowiązki nadleśnictwa. *Biblioteczka leśniczego*, zeszyt 231. Wydawnictwo Świat, Warszawa.
- Szujewski A. [2003]: Zalesianie gruntów porolnych jako problem polityczny. [W:] Zalesienia w Europie – doświadczenia i zamierzenia. Instytut Badawczy Leśnictwa, Warszawa.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 sierpnia 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania pomocy finansowej na zalesianie gruntów rolnych objętej planem rozwoju obszarów wiejskich. [2004]. *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*, nr 187, poz.1929 i nr 236, poz. 2362.
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 czerwca 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne”, objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. [2007]. *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*, nr 114, poz. 786.
- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach. [1991]. *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*, nr 101, poz. 444.
- Ustawa z dnia 8 czerwca 2001 r. o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesień. [2001]. *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*, nr 73, poz. 764.
- Ustawa z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. [2007]. *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*, nr 64, poz. 427.